

„POWIEDZ MI, KIM JESTEŚ, A POWIEM CI, JAK PODRÓŻOWAĆ”. OSOBOWOŚĆ A TURYSTYKA

Cytowany w tytule aforyzm francuskiego pisarza-prawnika Anthelme Brillat-Savarina (1755-1826) był już wielokrotnie modyfikowany. Jego pierwotna wersja, czyli „Powiedz mi co jesz, a powiem ci, kim jesteś” (w oryginale: *Dis-moi ce que tu manges, et je te dirai ce que tu es*) odnosiła się do sfery żywienia¹. Jedzenie jest ważną częścią życia i niezwykle ciekawym obiektem do badań z perspektywy społecznej, kulturowej i psychologicznej. Z jednej strony jest podstawą funkcjonowania i cechą wspólną wszystkich ludzi (w ujęciu atrybutywnym: każdy człowiek je), z drugiej jest czynnością maksymalnie różnicującą ludzi (w aspekcie dystrybutywnym: każdy człowiek je inaczej). Nawyki żywieniowe i spożywane produkty zależą od wielu czynników, m.in. przynależności etnicznej, narodowości, kultury, położenia geograficznego, wieku, płci, i tym samym mówią „wszystko” o danej osobie – zauważa autor „Fizjologii smaku”, dowcipnej i pełnej anegdot opowieści o kulturze kulinarnej. Analogicznie, pewne schematy i uogólnienia na temat człowieka, można konstruować na podstawie tego jak śpi, co czyta, co pije, jakiej muzyki słucha, i tak dalej... A zatem także sposób podróżowania jest swoistą wizytówką: to jak, z kim, dokąd, w jakim celu, jak często (tu można by wymieniać jeszcze inne aspekty) podróżuje, świadczy o człowieku: o jego pozycji społecznej, o jego zainteresowaniach, o jego pracy, o jego kapitale społecznym, kulturowym, ekonomicznym i intelektualnym. Czy także o jego osobowości, rozumianej jako „złożony system motywów wyrażający się w cechach niepowtarzalnego sposobu przystosowywania się danej jednostki do otoczenia”², czyli, jako pewna zorganizowana struktura cech indywidualnych i sposobów zachowania, które

¹ A. Brillat-Savarin (2003), *Fizjologia smaku*, Warszawa: 3.

² A.P. Sperling (1995), *Psychologia*, Poznań: 379.

odgrywają kluczową rolę w adaptacji osobnika do otaczającego go środowiska³? Byłby to zapewne stan pożądany, gdyż bazując na definicji turystyki – powinno tak być. Szczególnie jeśli mówimy o turystyce jako dobrowolnej aktywności podejmowanej w czasie wolnym, a nie o wyjazdach służbowych (na których kształt i przebieg możemy mieć tylko ograniczony wpływ). Wyjazd turystyczny powinien być formą przeciwwagi dla czasu pracy zawodowej i spełniać funkcję regeneracji sił, wypoczynku, relaksu, rekreacji, ucieczki od otaczającego świata, zerwania z codzienną rutyną, oraz stanowić przyjemność dla danej jednostki. Forma turystyki winna być dopasowana do człowieka i zaspokajać jego różnorodne potrzeby. Wiedza dotycząca różnych rodzajów turystyki i „pasujących” do nich cech osobowości turysty (zakładając, że na podstawie profesjonalnego testu osobowości można określić, jaki typ wzorcowy jest danej jednostce najbliższy) w wielu wypadkach pozwoliłaby uniknąć rozczarowania. Jest to ważne zarówno z punktu widzenia jednostkowego⁴ jak i systemowego⁵. W niniejszym artykule podjęta została próba skojarzenia typu osobowości z pasującą do niego formą turystyki. Postanowiono wykorzystać jedną z najobszerniejszych, a jednocześnie powszechnie dostępnych, typologii osobowości, jaką jest 16-dzielna propozycja Isabel Briggs Myers i Katherine Cook Briggs. Postanowiono także odwrócić pytanie: „Powiedz mi kim jesteś, a powiem ci, jak podróżować”, tak ażeby punktem wyjścia była wspomniana wyżej klasyfikacja osobowości. Zanim przyjdziemy do dalszej analizy, warto przypomnieć obecne w literaturze, skądinąd liczne, psychologiczne typologie turystów, do których też odwołam się w analitycznej części artykułu.

Psychologiczne typologie turystów

Uwzględniając istniejące klasyfikacje turystów można wręcz mówić o ich szczególnej mnogości. Jak zauważają Ryszard Winiarski i Janusz Zdebski, typologie wynikają z różnych założeń wstępnych i ujęć teoretycznych, i choć

³ J. Strelau (1977), *Osobowość. Zagadnienia ogólne*. W: T. Tomaszewski [red.], *Psychologia*, Warszawa: 684.

⁴ Warto zainwestować w samopoznanie, a także spróbować określić osobowość swojego partnera, członków rodziny, przyjaciół i znajomych, aby móc odpowiednio dobrać rodzaj wypoczynku dla siebie i bliskich.

⁵ W przemyśle turystycznym typologie turystów są przydatne dla organizatorów turystyki, stanowiąc podstawę do kształtowania produktu turystycznego i tworzenia oferty turystycznej dla konkretnych osób, a pracownikom biur podróży pozwalają zaproponować klientowi odpowiedni typ wycieczki, świadczenia towarzyszące, usługi i atrakcje turystyczne.

mogą budzić pewne uwagi krytyczne, ilustrują kierunki poszukiwań podejmowanych przez naukowców⁶.

Doświadczenie obcości, nowości, odmienności stanowi rdzeń doświadczenia turystycznego. Niemożliwe jest jednak pełne uczestnictwo, pełne zanurzenie się w obcym środowisku, gdyż każdy podróżnik, mimo iż szuka obcości, potrzebuje także swojskości, która zapewnia mu poczucie bezpieczeństwa i komfortu. Wychodząc z założenia, iż turystów różni chęć i gotowość do zetknięcia się z innością kulturową, Erik Cohen nakreślił kontinuum obcości-swojskości i stworzył kryterium głębokości kontaktu z kulturą zbiorowości odwiedzanej. Na tej podstawie wyróżnił cztery role społeczne turysty i odpowiadające im cztery typy doświadczenia turystycznego: zorganizowany turysta masowy (*organized mass tourist*), indywidualny turysta masowy (*individual mass tourist*), odkrywca (*explorer*), dryfujący (*drifter*)⁷. W tym kontekście ważne jest przypomnienie koncepcji „bańki środowiskowej” (*environmental bubble*) używanej przez Cohena (a przejętej od Daniela Boorstina), czyli swoistej osłonki, która chroni przed kontaktem ze środowiskiem odwiedzanym⁸. Turysta w klimatyzowanym autokarze pędzącym przez pustynię to typowe wyobrażenie roli zorganizowanego masowego turysty, którego cechuje maksymalna *familiarity* oraz chęć pozostania w „bańce środowiskowej” i równocześnie minimalna *novelty*, czyli chęć przeżywania przygód i kontaktów z obcością (John Urry wprowadza w tym kontekście nazwę klosza⁹). Cohen rozwinął też inną typologię turystów, odwołując się do prac Mircei Eliadego, Edwarda Shilsa oraz swojej wcześniejszej klasyfikacji. Wprowadził podział na pięć typów turystów wyróżnionych na podstawie ich stosunku do centrum kulturalnego: typ rekreacyjny (*recreational mode*), szukający odmiany (*diversionary mode*), poszukiwacz doświadczeń (*experiential mode*), turysta eksperymentujący (*experimental mode*), turysta egzystencjalny (*existential mode*)¹⁰.

Amerykański badacz Stanley Plog opracował psychograficzne kontinuum, wyróżniając skrajnych allocentryków (*allocentrics*) i psychocentryków (*psychocentrics*), a pomiędzy nimi para-allocentryków, midcentryków (*mid-centrics*) i para-psychocentryków. Allocentrycy są indywidualistami i bardzo

⁶ R. Winiarski, J. Zdebski (2008), *Psychologia turystyki*, Warszawa: 121.

⁷ E. Cohen (1972), *Towards a Sociology of International Tourism*, „Social Research”, 39: 164-182.

⁸ K. Podemski (2005), *Socjologia podróży*, Poznań: 47.

⁹ J. Urry (2007), *Spojrzenie turysty*, Warszawa: 24.

¹⁰ E. Cohen (1979), *A Phenomenology of Tourist Experiences*, „Sociology, The Journal of The British Sociological Association”, 2: 179-199.

aktywnymi poszukiwaczami przygód, psychocentrycy to konserwatywni i pasywni turyści, którzy najchętniej wybierają znane i spokojne destynacje i często sięgają po oferty *package tour*, a midcentrycy są pomiędzy – lubią przygody, ale wybierają zorganizowane podróże ze wszystkimi udogodnieniami¹¹. A zatem ci pierwsi wybiorą oryginalne, egzotyczne i odważne cele podróży turystycznej, np. Afrykę. Drudzy, jako miejsce wakacji będą preferowali destynacje regionalne, położone lokalnie. Midcentrykom pasuje standard, czyli w rozumieniu amerykańskim (do którego odnosi się ta typologia) to Hawaje, Karaiby i Europa. Dorobek naukowy Ploga stanowił podstawę dalszych analiz Roberta W. McIntosha i Charlesa R. Goeldnera, którzy ukazali związki pomiędzy psychograficznymi typami turystów, ich motywacjami i rodzajami miejsc docelowych. Powstała obszerna lista motywów allocentrycznych i psychocentrycznych¹².

W terminologii Marca Bassanda, uznającego za kryterium zachowanie turysty rozumiane w kategoriach motywacji, mamy cztery typy turystów: *le sportif* (zorientowany hedonistycznie na rozrywkę i zabawę), *le connaisseur* (zorientowany na poznanie, na kontakt ze sztuką), *le solitaire* (zorientowany na kontakt z naturą) oraz *le voyeur* (zorientowany na „zaliczanie” jak największej liczby atrakcji)¹³.

Polski socjolog Krzysztof Przećławski zaproponował rozszerzenie wspomnianej typologii francuskiego badacza, czego owocem była klasyfikacja obejmująca siedem typów turysty: typ poznawczy (obcowanie z naturą, z kulturą lub z ludźmi), typ integratywny, typ zadaniowy, typ rozrywkowy (rozrykowo-wypoczynkowy), typ wyczynowy, typ kontemplacyjny, typ zdrowotny¹⁴.

Brytyjski socjolog John Urry wyróżnił natomiast dwa rodzaje turystycznego spojrzenia: romantyczne (*romantic tourist gaze*) i kolektywne (*collective tourist gaze*). Pierwszy typ turysty wchodzi w duchowe i estetyczne relacje ze środowiskiem zewnętrznym, gdy samotnie, w ciszy i spokoju kontemplanuje naturę i walory antropogeniczne. Przeciwnieństwem tego podróżnika jest turysta kolektywny, którego główną właściwością pozostaje otwarcie na innych oraz znajdowanie w kontakcie i dialogu z nimi głębszej możliwości percepcji obrazu turystycznego i głębszych doznań hedonistycznych. Dotyczy to

¹¹ S.C. Plog (1973), *Why destination areas rise and fall in popularity*, „Cornell Hotel and Restaurant Association Quarterly”, 14(4): 55-58.

¹² R.W. McIntosh, C.R. Goeldner (1986), *Tourism. Principles, Practices, Philosophies*, New York: 139-141.

¹³ K. Przećławski (2004), *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Kraków: 38.

¹⁴ K. Przećławski (2004), dz. cyt.: 38.

w szczególności uczestnictwa w masowych doświadczeniach ludycznych, które właśnie dlatego, że ogarniają wielkie tłumy turystów, podlegają wzmocnieniu i intensyfikacji¹⁵.

Francuski Instytut Marketingu Turystycznego stworzył wykaz obejmujący siedem typów turystów: zmęczeni, sportowcy, globtroterzy, wielbiciel wypoczynku rodzinnego, głodni spotkań hulacy, erudyci, odkrywcy¹⁶.

Typy osobowości

Na przestrzeni dziejów badacze w rozmaity sposób próbowali zrozumieć i scharakteryzować naturę człowieka poszukując pewnych schematów i podobieństw między jednostkami. Oczywiście każdy człowiek jest inny, ale mimo to można przypisać ludziom pewne cechy lub grupy cech wspólnych. Zainteresowanie tym, co powtarzalne w osobowościach ludzi i szukanie genezy tego stanu rzeczy, to kierunek badań nie tylko w psychologii, ale także w antropologii społecznej i socjologii. Owocem dociekań w tym obszarze są propozycje typologizacji osobowości. Przez typ osobowości należy rozumieć zasadę, która porządkuje życie jednostki oraz wyznacza jej kierunek działania. Jest to system, który obejmuje wszystkie cechy charakterystyczne człowieka, takie jak jego odczucia, myśli, postawy, typowe zachowania oraz sposoby radzenia sobie z zadaniami i z problemami. Typy konstruuje się, wyodrębniając w postaci dwubiegunowej pewną właściwość uznaną za podstawową i określającą funkcjonowanie psychiczne, a następnie wskazuje się na jej związki z innymi cechami¹⁷

Zarówno w dawniejszej, jak i współczesnej psychologii, można znaleźć wiele typologii osobowości¹⁸. Niejednokrotnie, na podstawie jednej klasyfikacji rozwijano kolejną. I tak na przykład grecki lekarz Galen uzupełnił teorię Hipokratesa o interpretację psychologiczną i sformułował klasyczne typy temperamentów: choleryk (pobudliwy), flegmatyk (spokojny), melancholik (przygnębiony), sangwinik (radosny)¹⁹. Na tej typologii temperamentów oparł się z kolei Iwan P. Pawłow, który dokonał podziału według typu układu nerwowego dzieląc je na 4 kategorie: silny niezrównoważony, silny zrównoważony bezwładny, słaby, silny zrównoważony ruchliwy. Na podstawie badań Pawłowa i jego szkoły, Anatolij G. Iwanov-Smolenski, wyodrębnił 4 typy

¹⁵ J. Urry (2007), dz. cyt.: 17.

¹⁶ P. Różycki (2006), *Zarys wiedzy o turystyce*, Kraków: 32.

¹⁷ J. Nuttin (1968), *Struktura osobowości*, Warszawa: 105-106.

¹⁸ B. Szacka (2008), *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa: 144.

¹⁹ A.P. Sperling (1995), dz. cyt.: 257.

temperamentu w związku z 4 typami wyższej czynności nerwowej: ruchliwy, powolny, pobudliwy, hamulcowy²⁰. W roku 1984 John M. Oldham oraz Lois B. Morris zdecydowali się stworzyć nie istniejącą dotąd klasyfikację, opartą na typach zaburzeń osobowości. Wyróżnili 14 typów osobowości: typ sumienny (perfekcjonista), typ pewny siebie (gwiazda), typ oddany (wierna żona), typ dramatyczny (primadonna), typ czujny (tropiciel), typ wrażliwy (domator), typ wygodny (Kalifornijczyk), typ awanturniczy (poszukiwacz przygód), typ nie-zwyczajny (oryginał), typ samotniczy (pustelnik), typ zmienny emocjonalnie (ogień i lód), typ ofiarny (altruista), typ władczy (przywódca stada), typ poważny (realista)²¹. Jeszcze inna typologia powstała za sprawą szwajcarskiego psychiatry, Carla G. Junga. Zaobserwował on podczas badań, że osoby mają określone preferencje w kwestii kierowania swojej energii i uwagi, sposobu zbierania informacji oraz podejmowania decyzji. Wyróżnił 4 funkcje psychologiczne (myślenie, uczucia, doznanie, intuicja) i utworzył 8 typów funkcjonalnych osobowości²². Amerykańskie psycholożki Isabel Briggs Myers (córka) i Katherine Cook Briggs (matka) zmodyfikowały koncepcję Szwajcara, poprzez dodanie do niej nastawienia człowieka do świata zewnętrznego. Tym sposobem badaczki pomnożyły jego kategorie tworząc 16 typów osobowości, które są dynamicznymi systemami rozwijających się w ciągu całego życia człowieka czterech par preferencji, przedstawionych w postaci wymiarów: Ekstrawersja-Introwersja (*Extraversion-Introversion*), Poznanie-Intuicja (*Sensing-INTuition*), Myślenie-Odczuwanie (*Thinking-Feeling*), Osądzanie-Obszewacja (*Judging-Perceiving*). Powstał uniwersalny czteroliterowy kod opisujący dany profil psychologiczny, z którym od czasu pierwszej publikacji (1962) zapoznali się miliony czytelników-laików i co roku zapoznaje się ponad 2 miliony nowych osób, jak wynika z informacji na stronie internetowej stowarzyszenia The Myers & Briggs Foundation²³. W dalszej części artykułu podjęta została próba, w oparciu o charakterystykę każdego z szesnastu typów wzorcowych (dostępna w dziele źródłowym)²⁴, dopasowania do każdego z nich odpowiedniej formy uprawiania turystyki.

²⁰ A.G. Iwanov-Smolenskij (1951), *Zarys patofizjologii wyższych czynności nerwowych*, Warszawa.

²¹ J.M. Oldham, L.B. Morris (2012), *Twój psychologiczny autoportret*, Warszawa.

²² C.G. Jung (2007), *Praktyka psychoterapii. Przyczynki do problematyki psychoterapii i do psychologii przeniesienia*, Warszawa.

²³ <http://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/> (dostęp: 20.12.2016).

²⁴ I. Briggs Myers, M.H. McCaulley, N.L. Quenk (1998), *MBTI Manual: A Guide to the Development and Use of the Myers-Briggs Type Indicator*, Palo Alto.

Osobowość a turystyka

Przeprowadzona analiza ma charakter wstępny i jej wyniki mogą być wykorzystane jako pewne wskazówki, ale nie jako niepodważalne wytyczne, gdyż takich – ze względu na złożony przedmiot badań nie sposób sformułować. Samo badanie, swoista zabawa w psychologa, jest obarczone pewnymi błędami, wynikającymi zarówno z właściwości osobowości, jak i turystyki. Mówi się o tym, że osobowość kształtuje się z czasem i może się zmieniać pod wpływem doświadczeń życiowych, gdyż jednostka nie jest statycznym pudełkiem, lecz raczej systemem dynamicznie rozwijających się w ciągu całego życia preferencji. Ponadto, psychologowie podkreślają, że w praktyce nie występują czyste typy osobowości i można tylko określić, który profil psychologiczny jest danej jednostce najbliższy. Człowiek jest zresztą zbyt skomplikowany, aby jakikolwiek psychogram mógł w pełni oddać obraz jego osobowości. Co więcej, możemy mieć do czynienia ze współwystępowaniem różnych typów osobowości u jednego osobnika. Turystyka jest z kolei bardzo pojemnym pojęciem, obejmującym wiele rozmaitych sposobów podróżowania i wypoczyniania. Można być globtroterem zatrzymującym się w hotelach pięciogwiazdkowych albo takim, który śpi w namiocie lub w obiektach taniej bazy noclegowej. Stale powstają nowe odmiany turystyki oraz zmienia się charakter klasycznych form jej uprawiania. Dodatkowo trzeba pamiętać, że podróżujemy często wspólnie z innymi osobami o innym typie osobowości i chęć spędzenia czasu razem z nimi może mieć większe znaczenie niż zgodność formy wakacji z własnym temperamentem. Należy mieć zatem świadomość, że stuprocentowo trafne dopasowanie osobowości do formy turystycznej nie jest możliwe ani do określenia, ani do zrealizowania.

Tab. 1. Zestawienie typu osobowości według wskaźnika psychologicznego MBTI (Myers-Briggs Type Indicator) z rekomendowaną formą uprawiania turystyki

Typ osobowości według wskaźnika MBTI	Podstawowa charakterystyka	Rekomendowana forma uprawiania turystyki
ISTJ Introwersja, Poznanie, Myślenie, Osądzanie	ang. <i>logistician</i> , pl. logistyk lub inspektor, racjonalny logiko-sensoryczny introwertyk	turystyka zorganizowana (nie masowa!) ze zindywidualizowanym programem wypoczynku; turystyka indywidualna, turystyka rodzinna; turystyka lokalna.
ESTJ Ekstrawersja, Poznanie, Myślenie, Osądzanie	ang. <i>executive</i> , pl. wykonawca lub dyrektor, racjonalny logiko-sensoryczny ekstrawertyk	turystyka zorganizowana (masowa); <i>package tour</i> ; turystyka aktywna; turystyka kształcąca (oświatowa).

Typ osobowości według wskaźnika MBTI	Podstawowa charakterystyka	Rekomendowana forma uprawiania turystyki
ISFJ Introwersja, Poznanie, Odczuwanie, Osądzanie	ang. <i>defender</i> , pl. obrońca lub przechowywacz, racjonalny etyko-sensoryczny introwertyk	turystyka zorganizowana (w małym gronie).
ESFJ Ekstrawersja, Poznanie, Odczuwanie, Osądzanie	ang. <i>consul</i> , pl. doradca lub entuzjasta, ra- cjonalny etyko-sensoryczny ekstrawertyk	turystyka zorganizowana; turystyka kulturalna; turystyka klubowa.
ISTP Introwersja, Poznanie, Myślenie, Obserwacja	ang. <i>virtuoso</i> , pl. wirtuoz lub mistrz, irracjo- nalny sensoryczno-logiczny in- trowertyk	turystyka indywidualna; turystyka <i>do it yourself</i> ; turystyka (wysoko)kwalifikowana, turystyka sportowa; turystyka ak- tywna; turystyka w parkach rozryw- ki; turystyka ekstremalna.
ESTP Ekstrawersja, Poznanie, Myślenie, Obserwacja	ang. <i>entrepreneur</i> , pl. przedsiębiorca lub legionista, irracjonalny sensoryczno-lo- giczny ekstrawertyk	turystyka indywidualna; turystyka <i>do it yourself</i> .
ISFP Introwersja, Poznanie, Odczuwanie, Obserwacja	ang. <i>adventurer</i> , pl. poszukiwacz przygód lub pośrednik irracjonalny, senso- ryczno-etyczny introwertyk	turystyka krajoznawcza; turystyka kulturalna; turystyka ekstremalna; <i>tramping, trekking, caravanning,</i> <i>backpacking, camping.</i>
ESFP Ekstrawersja, Poznanie, Odczuwanie, Obserwacja	ang. <i>entertainer</i> , pl. animator lub polityk, irra- cjonalny sensoryczno-etyczny ekstrawertyk	turystyka aktywna; turystyka egzotyczna; turystyka masowa; turystyka klubowa; turystyka kulinarna, enoturystyka.
INTJ Introwersja, Intuicja, Myślenie, Osądzanie	ang. <i>architect</i> , pl. architekt lub analityk, racjo- nalny logiczno-intuicyjny intro- wertyk	turystyka wiejska; agroturystyka; turystyka górka; turystyka <i>do it yourself</i> .
ENTJ Ekstrawersja, Intuicja, Myślenie, Osądzanie	ang. <i>commander</i> , pl. dowódca lub przedsiębiorca, racjonalny logiczno-intuicyjny ekstrawertyk	turystyka aktywna; turystyka <i>do it yourself</i> ; <i>geocaching.</i>
INTP Introwersja, Intuicja, Myślenie, Obserwacja	ang. <i>logician</i> , pl. logik lub krytyk, irracjonalny intuicyjno-logicz- ny introwertyk	turystyka indywidualna; turystyka poznawcza; turystyka alternatywna.
ENTP Ekstrawersja, Intuicja, Myślenie, Obserwacja	ang. <i>debater</i> , pl. dyskutant lub wynalazca, ir- racjonalny intuicyjno-logiczny ekstrawertyk	turystyka poznawcza; turystyka egzotyczna.

Typ osobowości według wskaźnika MBTI	Podstawowa charakterystyka	Rekomendowana forma uprawiania turystyki
INFJ Introwersja, Intuicja, Odczuwanie, Osądzanie	ang. <i>advocate</i> , pl. rzecznik lub humanista, racjonalny etycznie-intuicyjny introwertyk	turystyka zaangażowana; turystyka edukacyjna; turystyka kulturalna.
ENFJ Ekstrawersja, Intuicja, Odczuwanie, Osądzanie	ang. <i>protagonist</i> , pl. protagonista lub mentor, racjonalny etycznie-intuicyjny ekstrawertyk	turystyka zaangażowana; turystyka zrównoważona, turystyka <i>soft</i> ; ekoturystyka.
INFP Introwersja, Intuicja, Odczuwanie, Obserwacja	ang. <i>mediator</i> , pl. pośrednik lub liryk, irracjonalny intuicyjno-etyczny introwertyk.	turystyka indywidualna; turystyka edukacyjna, turystyka językowa, turystyka muzealna, turystyka artystyczna, turystyka kulturalna.
ENFP Ekstrawersja, Intuicja, Odczuwanie, Obserwacja	ang. <i>campaigner</i> , pl. działacz, irracjonalny intuicyjno-etyczny ekstrawertyk.	turystyka poznawcza ze zindywidualizowanym programem wypoczynku;

ISTJ to człowiek raczej skryty, cichy i zamknięty w sobie, skoncentrowany na własnym wnętrzu. Nie ma potrzeby znajdowania się w centrum uwagi, wręcz tego nie lubi. Jest realistą, którego etyka jest podporządkowana logice. Lubi spokojne życie i poczucie bezpieczeństwa. Posiada silne poczucie obowiązku, które motywuje go do wykonywania pracy (niekiedy spędza wręcz zbyt wiele czasu pracując!). Preferuje pracę samodzielną, choć umie także pracować zespołowo, jeśli wymaga tego zadanie. Jest przeważnie dobrze zorganizowany, wytrwały, solidny, dotrzymujący obietnic, wierny i lojalny. Lubi dzielić się swą wiedzą z innymi oraz dzielić się swym doświadczeniem. Chętnie działa po dokładnym przemyśleniu sytuacji oraz po ostrożnym przygotowaniu planu pracy. Ceni sobie porządek i punktualność. Poświęca wiele czasu i energii, by zaspokoić potrzeby bliskich mu osób. Ważna jest dla niego tradycja. Jeśli uda się go oderwać od pracy, to polecić można albo turystykę zorganizowaną (ale nie masową!), albo indywidualną wraz z rodziną. Wyjazd zorganizowany powinien mieć maksymalnie zindywidualizowany program wypoczynku, przekładający się na swobodę dysponowania czasem i wybór trasy. Urlop może odbywać się w destynacjach bliskich miejsca zamieszkania (turystyka lokalna) i wielokrotnie w tym samym miejscu, co zaspokoi potrzebę spokoju i bezpieczeństwa. ISTJ będzie się bowiem dobrze czuł we własnym mikroświecie, w swojej „bańce środowiskowej”.

ESTJ to typ osobowości skoncentrowany na świecie zewnętrznym, silny, pewny siebie, wymagający, posiadający własne zdanie. Cechuje go zdrowy rozsądek. Interesują go konkretne dane i fakty. Jest niemalże uzależniony od zbierania informacji. Bardzo poważnie podchodzi do swych zobowiązań

i lubi widzieć rezultaty własnych działań. Potrafi i lubi być w centrum uwagi, nie ma oporów przed władzą i wielokrotnie obejmuje rolę przywódcy. Lubi mieć kontakt z ludźmi, bawić się, koncentrując się na chwili obecnej. Jest bardzo pracowity, obowiązkowy, ze zdolnościami organizacyjnymi. Nie potrafi znieść zwlekania, niezorganizowania, lenistwa, braku zajęcia. To typ rozrywkowy w klasyfikacji Przecławskiego i *le sportif* u Bassanda. Wszystko przemawia zatem za wyjazdami zorganizowanymi (także w postaci *package tour*), z bogatym programem atrakcji turystycznych i z elementami turystyki aktywnej i kształcącej (oświatowej), gdyż ten profil psychologiczny jest głodny informacji, towarzystwa i aktywności. Jest bardzo prawdopodobne, że podczas wyjazdu naturalnie wejdzie w rolę (nieformalnego) lidera.

ISFJ posiada bogate wnętrze, jest wrażliwy, ciepły, świadomy własnych uczuć i interesuje się też uczuciami innych ludzi. W nowym towarzystwie pozostaje raczej cichy i skromny obserwując i słuchając, a jeśli zna otoczenie jest aktywny i rozmowny. Dobrze czuje się w towarzystwie ludzi, którzy spełniają jego etyczne normy. Ważne są dla niego harmonia i współpraca. Liczy się dla niego poczucie bezpieczeństwa. Ma problem z asertywnością i wyrażaniem własnych potrzeb. Bywa, że stawia cudze potrzeby nad własnymi. Potrafi aktywnie bronić bliskich mu osób. Stres negatywnie wpływa na jego umiejętność oceny własnych możliwości. Lubi poznawać, ale nie na zasadzie edukacji szkolnej, która nie wydobywała z niego pełni talentów. Wydaje się, że ISFJ najlepiej odnajdzie się w turystyce zorganizowanej (bez ryzyka, niespodzianek, własnej inicjatywy i konsekwencji własnych wyborów), w znanym sobie i odpowiednio dobranym towarzystwie, co zapewni mu poczucie bezpieczeństwa i zminimalizuje stres. W terminologii Ploga ISFJ to psychocentryk, przy czym taki, który raczej unika tłumów.

ESFJ to typ skoncentrowany na świecie zewnętrznym. Kocha ludzi. Potrafi wpływać na swój nastrój, umie go dzielić z innymi ludźmi. Jest godny zaufania, odpowiedzialny, ciepły, miły, uprzejmy, z charakteru dobry. Lubi porządek, zatem tworzy struktury, które pozwalają mu czuć się komfortowo. Lubi stały grunt, wypróbowane ścieżki, dlatego nie szuka i wręcz nie lubi nowego. Uwielbia sztukę, która jest dla niego źródłem radości. W tym przypadku najważniejszy jest element ludzki. ESFJ musi być otoczony ludźmi. Najwłaściwszy będzie zorganizowany urlop towarzyski, połączony ze zwiedzeniem zabytków kultury. Powinny to być utarte szlaki, gdyż to typ zorganizowanego turysty masowego w rozumieniu Cohena. Można też rekomendować turystykę klubową.

ISTP to osoba tajemnicza, chłodna, zamknięta w sobie, skoncentrowana na wnętrzu. Lubi rozkładać wszystko na czynniki składowe i wiedzieć jak dokładnie działa. Jest doskonały w analizach logicznych, które wykorzystuje

nawet w codziennym życiu. Jest typem wynalazcy. Preferuje zrobienie wszystkiego na swój własny sposób. Jest estetą, który ufa swojemu gustowi. Uwielbia czuć adrenalinę. Jest odważny, optymistyczny, spontaniczny. Poszukuje przygód, nie znosi zastoju i nudy. Lubi wygodę i komfort. Kocha ruch i sport. Do tego typu osobowości pasują wyjazdy zdecydowanie aktywne, raczej indywidualne, wręcz typu *do it yourself*. Ze względu na zainteresowanie aktywnością fizyczną i przeżyciami paleta form turystycznych jest dosyć szeroka: turystyka (wysoko)kwalifikowana, turystyka sportowa, turystyka aktywna, turystyka w parkach rozrywki. Turystyka ekstremalna zapewni mocne przeżycia i wrażenia. Jeszcze większe doznania zagwarantowałaby turystyka kosmiczna. Wyprawy trampingowe, *trekking*, *caravanning* czy turystyka kempingowa mogą się natomiast kłócić z potrzebą wygody, gdyż ISTP to raczej cohenowski *explorer*, nastawiony na penetrację środowiska, szukający nowych ścieżek, ale nierezygnujący z podstawowych wymagań komfortu. To przykład Plogowskiego allocentryka.

ESTP jest typem wojownika, działa z pasją, z poświęceniem, doprowadzając swoje sprawy do końca. Jest dobrym taktykiem, prywatnie i zawodowo. Woli raczej dyktować działania niż dopasowywać się do innych. Mimo iż jest ekstrawertykiem, lepiej odpocznie w pojedynkę, realizując krok po kroku program turystyczny, który sam stworzy. Chyba, że znajdzie grupę osób, która chętnie mu się podporządkuje i wykaże uznanie dla jego działalności.

ISFP to dobry słuchacz i obserwator, z natury serdeczny, czuły, troskliwy, ciepły, uśmiechnięty. Raczej skromny i niezależny, nie lubi się wyróżniać ani rzucać w oczy. Nie przepada za współzawodnictwem, jest dyplomatyczny i pokojowy. Lubi pracować samodzielnie, najlepiej w całkowitym odosobnieniu. Czas wolny może spędzać sam albo z przyjaciółmi, ale zdecydowanie nie lubi tłumów. Swoje potrzeby zaspokaja sam. Jest wrażliwy na sztukę i piękno natury. Lubi pozytywne stany, przyjemności, ryzykowne zachowania i sporty ekstremalne. Umie się cieszyć najdrobniejszymi rzeczami. W przypadku ISFP mogą być to wakacje realizowane samodzielnie lub z grupą znajomych, ale zdecydowanie z dala od zatłoczonych turystycznych atrakcji i resortów. Można polecić turystkę krajoznawczą lub kulturalną. Może być to też turystyka ekstremalna, a także *tramping*, *trekking*, *caravanning*, *backpacking*, *camping* formy, które może uprawiać w pojedynkę, małym kosztem, na łonie natury.

ESFP to osoby, które cieszą się popularnością, a także sympatią i szacunkiem innych ludzi. Bywa, że są wręcz dumni ze swojego wpływu na innych. To osoby optymistyczne, przyjazne i towarzyskie, które lubią nawiązywać zażyłe kontakty z innymi. Lubią zdobywać nowe doświadczenia, są żywiołowi i entuzjastyczni. Według nich życie powinno mieć smak nowych, interesujących i ekscytujących doświadczeń. Są to przeważnie osoby zabawne i lubiące

znajdować się w centrum zainteresowania, występować przed innymi odgrywając jakąś rolę. Życie jest niczym scena teatralna. ESFP byłby bardzo szczęśliwy, gdyby mógł się cały czas odgrywać rolę radosnego i lubianego gospodarza zabawy. Posiada znakomicie rozwinięte umiejętności interpersonalne. Ceni sobie dobrą zabawę i potrafi również wprowadzić atmosferę zdrowej zabawy. Nie znosi rutyny, struktur, planowania, rozważania długoterminowych skutków. Uczy się najlepiej doświadczając rzeczywistość. Ceni sobie przyjemności takie jak piękno, smaczne jedzenie, przedmioty o wartości estetycznej. Osoby takie jak ESFP powinny wybierać formy turystyki uprawiane razem z innymi i wśród innych ludzi: ważny jest kontakt z innymi i aktywności grupowe. W kategoriach Urry'ego to turyści o spojrzeniu kolektywnym, którym należy polecić turystykę masową, grupową, towarzyską, klubową. Wyjazd nie powinien mieć jednak zbyt sztywnych ram, lecz pozostać w formule otwartej, żeby nie zgasić żywiołowości i entuzjazmu podróżnika. Potrzebę towarzyskości i aktywności, poszukiwanie doznań i predylekcję do eksplorowania zaspokoi wyjazd do destynacji egzotycznych, gdzie możliwa będzie też choćby częściowa integracja ze społecznością gospodarzy. ESFP chętnie wejdzie w rolę nieformalnego przywódcy i wprowadzi atmosferę dobrej zabawy. Może zainteresować go także turystyka kulinarna lub/i enoturystyka.

INTJ cechuje silnie rozwinięta umiejętność analizy, racjonalność, logiczność i introwersja, które sprawiają, że lubi pracować samodzielnie i nie jest zbyt towarzyski. Jest człowiekiem praktycznym i logicznym, ale także kreatywnym. Zwraca uwagę na wewnętrzną strukturę, doszukuje się sensu zjawisk, wszystko analizuje w sposób logiczny. Jeśli nie sam, to lubi przebywać w towarzystwie ludzi podobnych do siebie, zarówno charakterologicznie, jak i światopoglądowo. Jest rodzajem ascety, który przystosowuje się do trudnych warunków (głód, bieda, nieprzychylność otoczenia, mróz). Nie lubi, gdy coś zakłóca rytm jego dnia, jego spokój i ciszę. Istotne są dla niego kwestie zdrowotne. Cechy INTJ przemawiają raczej za wakacjami w pojedynkę lub najwyżej z rodziną. Przyświeca mu motto, że podróżując samotnie można dostrzec więcej. Generalnie niewiele mu potrzeba: doskonale odnajdzie się w skromnych warunkach, w otoczeniu nieprzekształconego środowiska naturalnego. Wydaje się, że potrzeby INTJ może zaspokoić turystyka wiejska, agroturystyka, wakacje pod gruszą, turystyka górską. Mogą być też wplecione elementy wakacji typu *do it yourself*, gdyż jako obdarzeni wyobraźnią, kreatywni i strategiczni myśliciele, chętnie zaplanują i wykonają jakieś własne przedsięwzięcie.

ENTJ jest typem urodzonego przywódcy. Jest odważny, pełny energii, asertywny, dość odporny na stresujące lub nieoczekiwane sytuacje. Uwielbia ciekawe wyzwania, które sprawiają mu radość. Jako pierwszy pragnie

podejmować działanie. Jest skoncentrowany na znalezieniu najlepszego sposobu, by osiągnąć swój cel. Twierdzi, że wystarczy poświęcić odpowiednią ilość czasu, posiadać odpowiednie środki, a cel zostanie osiągnięty. Działa logicznie, ale też ostro. Najwłaściwszy wydaje się urlop aktywny, zawierający elementy poznawania nowych ludzi (i ich stylu życia) i nowych miejsc (nowych środowisk przyrodniczych i kulturowych). Sam chętnie zaplanuje wyjazd i zorganizuje czas współtowarzyszom podróży. Wyjazd może zawierać elementy rekreacji ruchowej, turystyki kwalifikowanej lub ekstremalnej. Wyzwaniem może być np. popularny ostatnio *geocaching*.

INTP dogłębnie analizuje rzeczywistość, stara się zrozumieć świat, znaleźć jego schemat. To pomysłowy wynalazca z niezaspokojonym pragnieniem zdobywania wiedzy. Jest raczej cichy i powściągliwy w kontaktach społecznych, nie jest szczególnie zainteresowany interakcją z innymi ludźmi. Mamy do czynienia z doskonałym obserwatorem i z osobą o ogromnej wyobraźni opierającej się na intelekcie i logice myślenia. Potrafi się skupić na tym, co go interesuje, co sprawia, że umie skutecznie rozwiązywać problemy związane z obszarem jego zainteresowań. Jest raczej samodzielny w działaniu. Nie szuka przygód. Jako iż INTP przeważnie stronią od gwarne go towarzystwa i są typami samotników, lepiej dobrana będzie turystyka indywidualna, poznawcza (krajoznawcza lub kulturalna), raczej w wykonaniu alternatywnym.

ENTP cechuje roztargnienie, brak troski o porządek, dyscyplinę i systematyczność. Lubi proponować nowe pomysły, które bywają jednak niepraktyczne i nieadekwatne. Interesuje się wszystkim tym, co nowe oraz niezwykle, szczególnie, jeśli jest to sprzeczne ze zdrowym rozsądkiem i logiką. Pociąga go wiedza, która wymaga intuicji, nie jest namacalna. Potrzebuje emocjonalnego doładowania, które może mu zapewnić jego otoczenie. Jeśli w jego otoczeniu brakuje inspirujących postaci, ludzi umiejących nakarmić go wrażeniami, wówczas traci umiejętność pracy, radość i smak życia. Mniej obawia się etykiety szaleńca niż piętna konformizmu. Do udanego wypoczynku ENTP potrzebuje interesujących ludzi i nietuzinkowych atrakcji w zwiedzanej destynacji. Wydaje się, że to trochę typ *driftera* w terminologii Cohena. Z chęcią pozna nowych, nawet skrajnie odmiennych kulturowo ludzi (gospodarzy miejscowości odwiedzanych), zafascynuje go nowa wiedza zdobyta podczas podróży. Jeśli będzie uczestnikiem wyjazdu zorganizowanego, będzie się starał wyjść z bańki środowiskowej, zgodzie z zasadą maksimum odmienności, minimum swojskości. Korzystne mogą być też dla niego wakacje wykupione w formule *last minute*.

INFJ posiada bogaty wewnętrzny świat. Ten typ osobowości jest zwykle skromny, uczuciowy, cichy, spokojny, małomówny, przyjazny. Doskonale rozumie się w relacjach międzyludzkich. Jest osobą współczującą, empatyczną

i pomocną. Jest osobą nastawioną pokojowo, nie lubi konfliktów i przemocy. Zależy mu na spokojnym otoczeniu, które w przyjaznej atmosferze pozwoli wszystkim obecnym odpocząć oraz rozwijać ich talenty. INFJ to często idealisci i aktywni marzyciele, którzy za swój cel życiowy uważają niesienie pomocy innym. Dla tego typu osobowości odpowiednia może być turystyka zaangażowana, łącząca się m.in. z akcjami humanitarnymi. Ponadto, osoby takie odpoczną w spokojnym miejscu, realizując turystykę edukacyjną, artystyczną lub kulturalną.

ENFJ to jednostka poważna, skupiona na problemach globalnych. Ma tendencję do widzenia świata w ciemnych barwach i stara się to zmienić. Posiada bardzo głębokie emocje, nie wstydzi się ich i nie ukrywa. Docenia zarówno muzykę, jak i poezję. Jest osobą towarzyską i aktywną. Współpraca z ludźmi go satysfakcjonuje. Jest bardzo skrupulatnym obserwatorem i dobrym strategiem. Potrafi zarazić innych ludzi siłą do działania, uporem, umiejętnością osiągnięcia sukcesu. W tym sensie to charyzmatyczny i inspirowany lider. Posiada umiejętności artystyczne. Nie skupia się na materialnych wartościach, choć docenia wartość przedmiotów historycznych. Bardzo przeżywa oglądane filmy i widowiska, dlatego unika tych, które mogłyby nim zbyt mocno wstrząsnąć. Do tego typu osobowości pasuje z jednej strony turystyka zaangażowana, w imię niesienia pomocy innym i naprawiania świata, a z drugiej strony nadają się wszelkie formy turystyki zrównoważonej, *soft* i ekoturystyki. Osobom o takim temperamencie nieobojętne są kwestie degradacji ani zmian w środowisku odwiedzanym i kulturze gospodarzy. Zdecydowanie odradzić można natomiast formy takie jak *dark tourism* czy tanatoturystyka, które mogłyby mocno przygnębić ENFJ w roli urlopowiczów.

INFP jest typem romantyka, idealisty, indywidualisty, artysty, poety, dyplomaty, marzyciela, który żyje głównie w świecie swych przemyśleń. Jest wrażliwy, emocjonalny i empatyczny. Czuje wewnętrzną potrzebę, by podążać za własnymi ideałami. Ma określone priorytety, które nakreślają kierunek jego działania. Posiada otwarty umysł oraz rozwiniętą wyobraźnię. Jest kreatywny. Fascynuje go sztuka, lubi otoczenie artystów. Przywiązuje wagę do zrozumienia samego siebie i szuka swojego miejsca w świecie. Ma zdolności do nauki języków obcych i robi to zresztą z pasją, gdyż ich dar komunikowania przekłada się na pragnienie harmonii. Dla takich jednostek najlepsza wydaje się indywidualna turystyka poznawcza, która może przybierać różne formy. Pasujące formy to turystyka edukacyjna, turystyka językowa, turystyka muzealna, turystyka artystyczna, turystyka kulturalna.

ENFP to entuzjastyczni, twórczy i towarzyscy ludzie charakteryzujący się tzw. wolnym duchem, którzy zawsze znajdą powód, aby się uśmiechnąć. Są zazwyczaj duszą towarzystwa, starają się wszystkim dogodzić. Są ludźmi o dużej

niezależności, pragną kreatywności i wolności o wiele bardziej niż stabilizacji i bezpieczeństwa. Uczestnictwo w turystyce jest jedną z ich pasji, gdyż pozwala im się odnaleźć i zaspokaja różnorodne potrzeby. Podróż w każdej postaci jest dla nich piękna, wyłączając jedynie bardzo rygorystycznie zaplanowane wycieczki objazdowe, polegające na zaliczaniu obiektów turystycznych, tak jak pisał o tym Bassand, myśląc o typie *le voyeur*.

Zakończenie

Dzięki wiedzy psychologicznej łatwiej jest zrozumieć samych siebie oraz innych ludzi, co może pozytywnie wpłynąć na nasze życie. Umiejętność rozpoznania (najbliższego) typu osobowości na podstawie zestawu pewnych cech typowych pozwala na uświadomienie sobie i zaakceptowanie specyficznych potrzeb i aspiracji (własnych i innych) i może ułatwić rozwój potencjału, który tkwi w każdym z nas, gdyż pomoże stworzyć odpowiednie do tego warunki. Ponadto, psychologiczna (auto)analiza może usprawnić współpracę międzyludzką i zapewnić udane relacje interpersonalne. W niniejszym artykule próbowano także pokazać, że ustalenie typu osobowości może pomóc w wyborze wakacji, które pozwolą jednostce na najskuteczniejszą regenerację sił fizycznych i psychicznych. Refleksja nad profilem psychologicznym może okazać się receptą na przyjemny urlop. Dla pracowników branży turystycznej wiedza taka może stanowić przydatną wskazówkę marketingową.